

- [22] E. P. Demchenko, Kepule Y. Formyrovanye kreatyvnoi kompetentnosti budushchykh pedahohov v kontekste pidhotovky k rabote s odarennyymi detmy [Formation of creative competence of future teachers in the context of preparation for work with gifted children]. *Molodyi vchenyi*. 2018. № 5.2.(57.2). P. 28–35 [in Ukrainian].
- [23] Demchenko O., Havrylenko T., Koval T., Stakhova I. Rozvytok tvorchykh zdibnostei studentiv pid chas vyvchennia istorii pedahohiky u konteksti pidhotovky do roboty z obdarovanyimi ditmy [Development of creative abilities of students during the study of the history of pedagogy in the context of preparation for work with gifted children]. *Profesionalizm pedahoha: teoretychni y metodychni aspekty*. 2022. № 1(17). P. 36–52 [in Ukrainian].
- [24] Lebedyk L. V., Strelnikov V. Yu., Strelnikov M. V. Suchasni tekhnolohii navchannia i metodyky vykladannia dystsyplin [Modern learning technologies and methods of teaching disciplines] : navch.-metod. posib. dlia slukhachiv kursiv pidvyshchennia kvalifikatsii pedahohichnykh pratsivnykiv zakladiv serednoi, profesiinoi (profesiino-tekhnichnoi), fakhovoi peredvyshchoi ta vyshchoi osvity. *Poltava : ASMI*, 2020. 303 p. [in Ukrainian].

УДК 378. 015. 17. 2-42

DOI: 10.31652/2412-1142-2023-67-87-95

Комарівська Надія Олегівна

кандидат філологічних наук, доцент кафедри початкової освіти,
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського,
м. Вінниця, Україна
ORCID ID 0000-0002-9538-4048
n.komarivska@gmail.com

Колеснік Катерина Анатоліївна

доктор філософії, старший викладач кафедри дошкільної освіти,
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського,
м. Вінниця, Україна
ORCID ID 0000-0001-8928-4377
katrinkolesnik1@gmail.com

Казьмірчук Наталя Степанівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової освіти,
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського,
м. Вінниця, Україна
ORCID ID 0000-0003-4052-5883
natalikazmirchuk40@gmail.com

Імбер Вікторія Іванівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової освіти,
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського,
м. Вінниця, Україна
ORCID ID 0000-0003-2908-9654
imbervika@gmail.com

ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Анотація. У статті розкрито питання підготовки вчителів в процесі навчання у вищому навчальному закладі до реалізації завдань морального виховання учнів. Автори торкаються проблем пошуку ефективних шляхів, створення необхідних умов для формування в майбутніх учителів початкових класів професійної готовності до здійснення виховного процесу в цілому, формування в дітей основ моральної культури зокрема. Авторами статті зауважено, що особливий інтерес становить вивчення специфіки формування готовності до педагогічної діяльності в системі підготовки майбутніх учителів початкових класів. Майбутньому вчителю ефективно використовувати свої психолого-педагогічні знання та вміння допоможе сформованість готовності

до морального виховання учнів. За такої умови педагог успішніше виконувати функціональні обов'язки, своєчасно і правильно вибиратиме методи, форми та засоби навчання й виховання. Готовність учителя початкових класів до виховної роботи має свої особливості, зумовлені специфікою виховного процесу. У статті досліджено процес формування фахової готовності вчителя початкових класів до морального виховання як підсистеми загальної готовності вчителя до педагогічної діяльності. З метою підготовки майбутніх учителів початкових класів до морального виховання автори радять використовувати різні методи навчання, а саме: наочні (перегляд кінофільмів, спостереження, екскурсії), словесні (лекція, бесіда, розповідь, читання художньої літератури, пояснення), практичні (вправи й проблемні ситуації, лабораторні та практичні роботи, експеримент, моделювання). Дієвими методами мотивації діяльності майбутніх учителів є ділові ігри, аналіз ситуацій, розв'язування задач-ситуацій (кейсів), диспути та дискусії.

Ключові слова: учитель початкових класів; молодші школярі; моральне виховання, підготовка вчителя; вищий педагогічний заклад освіти, готовність до виховної роботи.

1. ВСТУП

Основним завданням сучасної освіти в XXI столітті є виховання гуманної особистості. Проблема формування готовності вчителя початкових класів до морального виховання молодших школярів висвітлено в нормативних документах: Державній національній програмі «Освіта» (Україна XXI століття), Концепції національного виховання та Концепції Нової української школи. Під час освітнього процесу в початковій школі необхідно використовувати ефективні форми, методи та засоби формування моральних якостей молодших школярів, головним завданням яких є підвищення рівня моральної вихованості дітей.

Постановка проблеми. Ефективність організації морального виховання молодших школярів великою мірою залежить від підготовки вчителів до реалізації завдань цього напрямку в процесі навчання у вищому навчальному закладі. Тому важливою проблемою залишається пошук ефективних шляхів, створення необхідних умов для формування в майбутніх учителів початкових класів професійної готовності до здійснення виховного процесу в цілому, формування в дітей основ моральної культури зокрема. Сформованість готовності вчителя до морального виховання учнів допоможе ефективніше використовувати свої психолого-педагогічні знання та вміння, успішніше виконувати функціональні обов'язки, своєчасно і правильно вибирати методи, форми і засоби навчання й виховання. Готовність учителя початкових класів до педагогічної діяльності в загальних рисах характеризує й готовність до виховної роботи, яка, однак, має і свої особливості, зумовлені специфікою виховного процесу. Зростає необхідність дослідити процес формування фахової готовності вчителя початкових класів до морального виховання як підсистеми загальної готовності вчителя до педагогічної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Процес формування готовності вчителя початкових класів характеризується притаманними лише їй особливостями, вивченню яких присвячені роботи відомих науковців (Н. Бібік, М. Вашуленка, Н. Лазаренко, О. Матвієнко, С. Мартиненко, О. Савченко та ін.). Проблемою морального виховання дітей займалися Л. Божович, Н. Волошина, І. Зязюн, О. Киричук, Ю. Руденко, Ю. Приходько та ін. Науковці зауважують, що основою морального виховання молодшого школяра є формування особистості, її морального обличчя та любові до інших.

Слід зазначати, що в дослідженнях останніх років визначені професійні компетентності та описані розробки проблематики готовності майбутніх учителів до освітньої та виховної роботи. Процес підготовки майбутніх педагогів до організації та здійснення морального виховання включає основні складові: система знань, умінь і навичок; мотиваційно-ціннісне ставлення до дітей; самовдосконалення особистісних якостей; уміння будувати методику роботи зі школярами, використовуючи інноваційні технології; рефлексія.

Мета статті. Обґрунтування психолого-педагогічних та методичних особливостей підготовки майбутнього вчителя початкових класів в контексті морального виховання.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У час великих змін в Україні особливо гостро постало питання утвердження нової гуманістичної парадигми освіти, що веде до посилення культурологічної спрямованості, переорієнтації на формування духовності, ціннісних орієнтацій особистості. Реалізація культуротворчої функції освіти передбачає цілеспрямоване використання надбань національної культури в навчанні й вихованні молодого покоління, а також у професійній підготовці вчителя до цієї діяльності. Проблема морального виховання молоді як засобу соціалізації особи, інтегрування її в громадянське життя в усі часи турбувала суспільство й нині є вкрай актуально розглядати її як один з головних напрямків у реалізації національної освітньої політики. Розбудова суспільства за принципами соціальної справедливості, демократії, гуманізму, толерантності неможлива без сформованості цих якостей у більшості членів цього суспільства. Особливий інтерес становить вивчення специфіки формування готовності до педагогічної діяльності в системі підготовки майбутніх учителів початкових класів, адже молодших шкільний вік є періодом оволодіння знаннями щодо суспільної поведінки, що забезпечує адекватність спілкування особистості в суспільстві. Діти засвоюють практику моральної поведінки раніше, ніж починають усвідомлювати зміст стосунків і моральних понять. Саме від учителя початкових класів залежить готовність дитини засвоїти не тільки знання, а й стереотипи поведінки й діяльності.

О. Савченко [11] зауважує, що основна увага в процесі підготовки майбутніх учителів зосереджена на засадах особистісно орієнтованого навчання, всебічному розвитку індивідуальних потреб школяра, поваги до його особистості.

У педагогічній науці професійне становлення вчителя-вихователя розглядається на інтуїтивному, репродуктивному, репродуктивно-творчому, творчо-репродуктивному, творчому рівнях, в основі кожного з яких лежить відповідний ступінь готовності випускника педагогічних спеціальностей до виконання виховних функцій в школі. Важливими показниками того, що майбутній педагог готовий до виховної діяльності, є його власна активність, спрямованість, організаторські та комунікативні якості.

На підготовку молодого вчителя до виховної діяльності спрямовані дослідження О. Дубасенюк, Т. Семенюк, О. Антонової. Монографія «Професійна підготовка майбутнього вчителя до педагогічної діяльності» присвячена проблемі формування основ продуктивної виховної діяльності майбутніх учителів. Авторами визначено концептуальні засади фахової діяльності учителів-вихователів загальноосвітніх шкіл, простежено динаміку розвитку в майбутніх педагогів професійно-педагогічної спрямованості, присвячено питання розкриттю сутності та специфіці виховної діяльності педагога в процесі вирішення педагогічних ситуацій і завдань [2]. Щоб сформувати в студентів готовність вирішувати конкретну педагогічну ситуацію та вміння застосовувати той чи інший засіб, метод, прийом виховної роботи, необхідно технологічно озброїти майбутнього педагога.

У сфері виховання професійно-педагогічну компетентність визначено як сукупність умінь педагога поєднувати наукові знання та практичні вміння, щоб ефективно розв'язати певні моральні задачі. Знання, що вже має особистість на даному етапі, будуть наслідком здібностей, які впливатимуть на сприйняття виховних ситуацій, а також пошук способів їх вирішення. Важливо бути обізнаним з теорією та методикою виховного процесу: цілями, завданнями, принципами, закономірностями, змістом, засобами, формами, методами, прийомами виховання; добре знати фахові предмети та володіти вміннями використовувати зміст предметів як засіб виховання молодших школярів; бути компетентним у галузі процесів спілкування; уміти мотивувати учнів та розвивати їхні здібності.

Дослідниця А. Капська зазначає, що термін «готовність до виховної діяльності» включає в себе позитивне ставлення майбутніх учителів до виховної роботи, інтерес до неї; стійку мотивацію до педагогічної діяльності; знання про особливості виховної діяльності; володіння процесами аналізу, синтезу, узагальнення та порівняння; вміння розв'язувати професійні завдання; здатність до самонавчання, саморозвитку та самовдосконалення впродовж життя [5, с. 4].

На думку Н. Яремчук, необхідно употужнити підготовку студентів педагогічних закладів освіти до виховної роботи. Науковиця характеризує готовність до виховної діяльності як «складне інтегроване поняття, що передбачає єдність теоретичної, практичної і морально-етичної підготовки майбутнього педагога до здійснення всіх видів виховної діяльності, цілісне формування особистості за наявності певних властивостей, якостей особистості вчителя, його знань, умінь, навичок, що забезпечують успішну реалізацію виховної діяльності» [13, с. 22].

На нашу думку, виходячи з об'єктивної необхідності вчителя працювати в нових соціально-культурних реаліях, які є мінливими й динамічними, необхідно виокремити соціальний компонент. Він характеризує ступінь входження майбутніх вчителів у соціокультурний простір. Також важливим є професійний компонент, що включає усвідомлення соціальних та особистісних потреб, цілей і завдань щодо їх задоволення, знання та уявлення про особливості діяльності, володіння вміннями та навичками, а також особистісний компонент, який передбачає внутрішню потребу, професійну спрямованість і самооцінку своєї підготовленості займатися виховною роботою.

Виховання молодого покоління є творчим процесом, готовність до творчої виховної діяльності є складним динамічним особистісним утворенням. Воно включає в себе мотиваційно-ціннісний, орієнтаційно-цільовий, операційно-діяльнісний, рефлексивно-оцінний компоненти, за умови високого ступеня сформованості яких буде забезпечено успішне здійснення професійної діяльності педагога.

Моральне виховання є складним процесом, адже передбачає виховний вплив на дитину в школі, сім'ї, громадських організаціях. Позакласна виховна робота є важливою складовою виховного процесу. Спеціально практиковані в позаурочний час заходи, що мають свій специфічний зміст (не завжди передбачений навчальною програмою), своєрідну форму, методи й прийоми проведення дозволяють здійснювати моральне виховання молодших школярів. Саме тому ми визначаємо поняття готовності вчителя до позакласної виховної роботи з учнями як складне інтегроване поняття, яке передбачає єдність теоретичної, практичної й морально-етичної підготовки майбутнього вчителя початкових класів, що буде здійснювати різноманітні види виховної діяльності з учнями в позаурочний час. Важливим аспектом є встановлення творчих зв'язків з позашкільними закладами освіти та співпраця з родинами.

Використання мотиваційних та індивідуально-розвиваючих ситуацій в позакласній виховній діяльності дозволить ефективно формувати моральні якості молодших школярів. Зазначено, що розробляти такі прийоми необхідно враховуючи зовнішні умови освітнього процесу та можливості учнів.

Погоджуємося з думкою М. Дяченко, які вважають, що готовність включає в себе інтелектуальні, когнітивні, мотиваційні, вольові, емоційні складові, на які впливають внутрішні та зовнішні умови. Дослідниця зосереджується на питаннях готовності студентів до виховання молодших школярів та шляхів її формування. Вона характеризує це поняття як усвідомлення значущості та інтересу студентів до здійснення виховання учнів, сформованістю в них спеціальних знань і вмінь та проявляється в їхній самостійній професійно-педагогічній діяльності [4, с. 515]. Своєрідний підхід до підготовки майбутніх учителів початкової школи до виховної діяльності представлено в дослідженні О. Кіліченко. Автор у своїх працях зазначає, що підготовка до виховної діяльності, до педагогічної взаємодії з учнями молодшого шкільного віку повинна відбуватися за діагностичним, операційним і транспозиційним аспектами. Діагностичний аспект дає змогу визначити наявний стан підготовки до виховної діяльності, операційний аспект – це розроблена система підготовки студентів до виховної діяльності з учнями молодшого шкільного віку. Транспозиційний аспект передбачає застосування студентами набутих у вищому навчальному закладі знань, навичок і вмінь з організації педагогічної взаємодії в навчально-виховному процесі початкової школи під час практики й подальшій професійній діяльності [6, с.17].

На нашу думку, від особистості педагога, його творчого підходу, уміння включати моральні цінності в освітній процес буде залежати ефективність морального виховання молодших школярів. Науковиця Т. Мироненко вважає, що варто використовувати технологію виховання духовної культури молодого покоління у формуванні моральних якостей особистості. Ця технологія передбачає формування всебічно розвиненої особистості, моделей поведінки, патріотичних почуттів, моральних цінностей; організації культурно-дозвілєвої сфери [8, с. 12]. На думку О.Біди, майбутній педагог у ЗВО має бути активним суб'єктом освітньо-виховного процесу, тобто визначати та реалізовувати шляхи й прийоми освітніх завдань [1, с. 249].

Розвиток у молодших школярів гуманності, а саме сукупності моральних якостей особистості, є одним із пріоритетних завдань морального виховання. Гуманні почуття проявляються в доброзичливості, справедливості, чуйному ставленні один до одного, готовності прийти на допомогу, умінні зрозуміти іншого, шанобливому ставленні до української мови та культури. Дослідник Д. Пащенко зауважує, що підготовка вчителя-гуманіста початкових класів має охоплювати наступні напрями роботи:

- формування покликання до педагогічної діяльності;
- зміцнення духовного потенціалу майбутнього вчителя, життєвого та педагогічного оптимізму та гуманістичного світобачення;
- сприяння зміцненню любові студентів до дітей, розуміння мотивів їх діяльності, уміння бачити світ через призму дитячої допитливості та справедливості;
- самореалізація майбутнього вчителя як особистості;
- розширення всебічних знань і вмінь людини, що має бажання працювати з дітьми молодшого шкільного віку;
- профорієнтаційна робота, залучення школи до вдосконалення практичної фахової підготовки студентів [9].

З метою підготовки майбутніх учителів до морального виховання варто використовувати різні методи навчання, а саме: наочні (перегляд кінофільмів, спостереження, екскурсії, ілюстрації, ігри з наочністю), словесні (лекція, бесіда, розповідь, читання художньої літератури, пояснення), практичні (вправи й проблемні ситуації, лабораторні та практичні роботи, експеримент, моделювання). Дієвими методами мотивації діяльності майбутніх учителів є ділові ігри, аналіз ситуацій, розв'язування задач-ситуацій (кейсів), диспути та дискусії. У процесі такої роботи в студентів сформуються спеціальні знання та вміння, вони усвідомлять значущість морального виховання підростаючого покоління та з інтересом в майбутньому здійснюватимуть виховання учнів, зможуть конструювати, організовувати, аналізувати та діагностувати виховний процес та спілкування. Поряд із широкими знаннями, гнучкими вміннями, навичками важливими є й особистісні та діяльнісні характеристики майбутнього фахівця: толерантність, чесність, гуманність, доброта тощо.

Дієвим методом формування моральних якостей і моральних оцінок є уміння розв'язувати соціально-моральні завдання та проблемні ситуації. Наведемо приклади:

1. Ви почали проводити урок. Усі учні сіли за парти, заспокоїлися та готові Вас слухати. Проте раптом у класі хтось голосно засміявся. Ви ще не встигли нічого сказати, а учень, що засміявся, дивлячись Вам в очі, сказав: «Мені завжди смішно, коли Ви починаєте урок!».

Як Ви відреагуєте на це?

2. Учителька повела дітей у театр на виставу. Хлопці тихенько сміються, зачіпають дівчат, шумлять, граються з телефонами.

Установіть причини такої поведінки учнів. Яка, на Ваш думку, має бути проведена підготовча робота перед відвідуванням театру.

3. Під час екскурсії до лісу четвертокласники сіли обідати. Проте Сашко, який сидів під деревом, майже нічого не їв. «Чому він не їсть?» – думає вчитель. Коли всі пообідали й

побігли гратися, Сашко підійшов до вчителя і запропонував шматок пирога, яким він не хотів ділитись зі своїми однокласниками.

Як діяти вчителю в такий ситуації?

4. У 3-му класі почали зникати дрібні речі: ручки, фломастери, олівці, гумки тощо. Учні з цим питанням звернулися до вчительки. Але вона на це не реагувала або казала «Пошукай, десь загубилося». У Марійки зникли рукавички та вчителька знов відповіла: «Ти їх десь забулася?». Одного разу з учительського столу зникла улюблена ручка. Усі почали її шукати. Ручку знайшли в парті Оленки.

Що тепер робити вчительці?

Провідне місце в підготовці студентів до морального виховання молодших школярів відводиться педагогічній практиці, під час якої формуються ключові компетентності. Науковиця Л. Хомич виділила основні уміння, які, на її думку, мають набути майбутні педагоги під час практики:

- визначати цілі та основні завдання освітнього процесу, враховуючи вікові та індивідуальні особливості дітей;
- планувати педагогічну діяльність;
- використовувати різноманітні форми, методи та прийоми організації освітнього процесу;
- налагоджувати міжособистісні стосунки з молодшими школярами;
- співпрацювати з учителями початкової школи;
- аналізувати роботу педагога на основі спостереження [12].

Варто зауважити, що в сучасних умовах моральне виховання молодших школярів потрібно здійснювати систематично та цілісно, відповідно до вікових можливостей учнів. Морально-етичні цінності сприймаються моральною свідомістю людини та реалізуються у вчинках, лінії поведінки на життєвому шляху особистості. На нашу думку, системне проведення на уроках і в позакласний час бесід, розповідей, дискусій тощо сприятиме формуванню моральних якостей. Проте потрібно не перебільшити з виховними акцентами, бо це може призвести до формального моралізування.

Процес морально-етичного виховання складається з 3 етапів (рис.1):

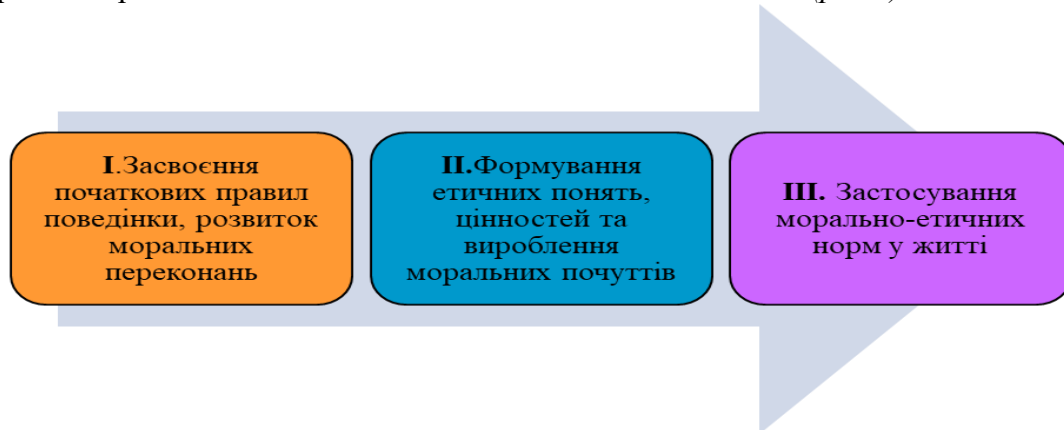

Рис.1. Етапи процесу морального виховання

На думку А. Донцова, структурними компонентами моральної культури студентів закладів вищої освіти є:

- рівень розвитку морально-естетичних потреб і почуттів (почуття прекрасного в мистецтві, природі, естетичні смаки, любов до Батьківщини тощо);
- морально-дійові позиції студента до суб'єктів освітнього процесу й до самого себе, яка має відповідати вимогам його соціалізації (морально-вольові якості, дієві вчинки, готовність захищати національні інтереси України тощо);
- рівень розвитку вмінь і навиків, що включає досвід етичної поведінки (моральні звички та навички, культура спілкування, працелюбство тощо);

– морально-естетичні переконання (почуття справедливості, почуття колективізму та патріотизм) [3].

З метою формування компонентів готовності майбутніх учителів початкових класів до морального виховання молодших школярів вважаємо за необхідне організовувати систему роботи в освітньому процесі педагогічного вищого навчального закладу. По-перше, використовувати можливості базових предметів (теорія навчання у початковій школі, історія педагогіки, теорія та методика виховання, дитяча література з основами культури і техніки мовлення, українська мова з методикою формування компетентності в мовно-літературній освітній галузі та ін.) для формування професійної-виховної компетентності студентів. Ефективність вивчення навчальних дисциплін визначається засвоєнням запропонованих студентам навчальними програмами знань, умінь і навичок, а також, що вкрай важливо, ставленням до педагогічної діяльності, можливістю розкриття творчих здібностей студентів, особистісною самореалізацією, розвитком педагогічної компетентності тощо.

По-друге, формування вмінь організовувати моральне виховання під час різних видів педагогічної практики, яка має великий потенціал у підготовці майбутніх учителів початкової школи. По-третє, оволодіння методикою діагностики рівня моральної вихованості молодших школярів у процесі науково-дослідної роботи студентів, що дозволить вивчати індивідуальні особливості навчання, виховання й розвитку учнів, а також міжособистісних стосунків. Таким чином майбутній учитель отримає досвід розпізнавання складових різноманітних педагогічних ситуацій, визначення моральних якостей учнів та уміння приймати рішення й виконувати практичні дії. По-четверте, формування морально-етичної культури майбутніх учителів початкових класів у процесі позааудиторної роботи, яка у вищому педагогічному закладі професійно зорієнтована. Участь у конкурсах педмайстерності, конкурсі казки, огляді художньої самодіяльності, творчих виставках сприяє формуванню професійної-виховної компетентності студентів.

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Ефективність організації морального виховання молодших школярів залежить від підготовки вчителів до реалізації завдань цього напрямку в процесі навчання у ЗВО. Цей процес передбачає розширення всебічних знань і вмінь особистості, яка має бажання працювати з молодшими школярами; самовдосконалення особистісних якостей; уміння будувати методику роботи з учнями; пошук та використання інноваційні технології тощо. Поряд із широкими знаннями, гнучкими вміннями, навичками важливими є й особистісні та діяльнісні характеристики майбутнього фахівця.

Отже, перспективи подальших досліджень вбачаємо у формулюванні методичних рекомендацій учителям щодо морального виховання молодших школярів на уроках та позакласній роботі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Біда, О. (2005). Удосконалення системи підготовки майбутніх учителів – проблема сьогодення. Львів : Вісник Львівського ун-ту, (19, Ч. 1), 247-252.
- [2] Дубасенюк, О.А., & Семенюк, Т.В., & Антонова, О.Є. (2003). Професійна підготовка майбутнього вчителя до педагогічної діяльності : Монографія. Житомир : Житомир. держ. пед. ун-т.
- [3] Донцов, А. В. (2008). Моральна культура вчителя. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна.
- [4] Дяченко М. Д. (2013). Концептуальні засади розвитку творчого потенціалу майбутніх журналістів як передумови формування професіоналізму. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. (29), 513-521.
- [5] Капська, А. (2008) Педагогічна компетентність як значущий компонент структури професійної діяльності соціального працівника. Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Чернігів : ЧДПУ, (50), 3-7.
- [6] Кіліченко, О. І. (2017). Формування професійної мобільності майбутніх учителів шляхом розв'язування навчальних ситуацій. Імідж сучасного педагога, (3/1(172), 15-19.

- [7] Комарівська, Н. (2011). Можливості морально-етичного виховання молодших школярів засобами художньої літератури. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Вінниця: ТОВ НІЛАН ЛТД, (34), 342-346.
- [8] Мироненко, Т. П. (2001). Формування громадянської зрілості в майбутніх учителів. (Автореф. дис. канд. пед. наук). Одеса.
- [9] Пащенко, Д. І. (2005). Формування готовності майбутніх учителів початкових класів до гуманістичного виховання учнів: Монографія. Київ : Науковий світ.
- [10] Присяжнюк, Л. А., & Колеснік, К. А., & Карук, І. В., & Король, А. В. Підготовка майбутніх педагогів до реалізації середовищного підходу до організації освітнього процесу в закладах дошкільної і початкової освіти в контексті впровадження європейського досвіду. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. Вінниця : ТОВ «Друк плюс», 2022, (64), 161-173.
- [11] Савченко, О. Я. (2007). Виховний потенціал початкової освіти. Київ : СПД «Цудинович Т.І.».
- [12] Хомич, Л. О. (1999). Система психолого-педагогічної підготовки вчителя початкових класів (Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук.). Київ.
- [13] Яремчук, Н. Я. (2007). Підготовка студентів класичного університету до виховної діяльності у загальноосвітній школі. Педагогіка і психологія, (8), 20-32.

PRIMARY CLASS TEACHER TRAINING TO THE MORAL EDUCATION OF YOUNGER SCHOOL STUDENTS

Komarivska Nadiia Olehivna

Candidate of Philological Sciences (Ph. D.), Associate Professor of the Department of Primary Education,
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University,
Vinnytsia, Ukraine
ORCID ID 0000-0002-9538-4048
n.komarivska@gmail.com

Kolesnik Kateryna Anatoliivna

doctor of philosophy, Ph.D, Senior Lecturer of the Department of Preschool Education,
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University,
Vinnytsia, Ukraine
ORCID ID 0000-0001-8928-4377
katrinkolesnik1@gmail.com

Kazmirchuk Natalia Stepanivna

Candidate of Pedagogical Sciences (Ph. D.), Associate Professor of the Department of Primary Education,
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University,
Vinnytsia, Ukraine
ORCID ID 0000-0003-4052-5883
natalikazmirchuk40@gmail.com

Imber Viktoriia Ivanivna

Candidate of Pedagogical Sciences (Ph. D.), Associate Professor of the Department of Primary Education,
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University,
Vinnytsia, Ukraine
ORCID ID 0000-0003-2908-9654
natalia.oliinuk0480@gmail.com

Abstract. The article discusses the issue of training teachers in the process of training in a higher educational institution to implement the tasks of moral education of students. The authors touch on the problems of finding effective ways, creating the necessary conditions for the formation of future primary school teachers' professional readiness for the educational process in general, and the formation of the foundations of moral culture in children in particular. The authors of the article note that it is of particular interest to study the specifics of the formation of readiness for pedagogical activity in the system of training future primary school teachers, because the junior school age is a period of acquiring knowledge about social behavior, which ensures the adequacy of communication of an individual in society. The formation of readiness for moral education of students will help the future teacher to effectively use his psychological and pedagogical knowledge and skills. Under such conditions, the teacher will more successfully perform functional duties, timely and correctly choose methods, forms and means of teaching and education. The readiness of a primary school teacher for educational work has its own

characteristics, determined by the specificity of the educational process. The article examines the process of forming the professional readiness of primary school teachers for moral education as a subsystem of the teacher's general readiness for pedagogical activity. In order to prepare future primary school teachers for moral education, the authors recommend using different teaching methods, namely: visual (watching movies, observations, excursions), verbal (lecture, conversation, story, reading fiction, explanations), practical (exercises and problems situations, laboratory and practical work, experiment, modeling). Business games, analysis of situations, solving problems-situations (cases), debates and discussions are effective methods of motivating the activities of future teachers.

Keywords: primary school teacher; younger schoolchildren; moral education, teacher training; higher pedagogical institution of education, readiness for educational work.

References (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] Bida, O. (2005). Udoskonalennia systemy pidhotovky maibutnikh uchyteliv – problema sohodennia. Lviv: Visnyk Lvivskoho un-tu, (19, Ch. 1), 247-252.
- [2] Dubaseniuk, O.A., & Semeniuk, T.V., & Antonova, O.Ie. (2003). Profesiina pidhotovka maibutnoho vchytelia do pedahohichnoi diialnosti : Monohrafiia. Zhytomyr : Zhytomyr. derzh. ped. un-t.
- [3] Dontsov, A. V. (2008). Moralna kultura vchytelia. Kharkiv : KhNU imeni V. N. Karazina.
- [4] Diachenko M. D. (2013). Kontseptualni zasady rozvytku tvorchoho potentsialu maibutnikh zhurnalistiv yak peredumovy formuvannia profesionalizmu. Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh. (29), 513-521.
- [5] Kapska, A. (2008) Pedahohichna kompetentnist yak znachushchyi komponent struktury profesiinoi diialnosti sotsialnoho pratsivnyka. Visnyk Chernihivskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni T. H. Shevchenka. Chernihiv : ChDPU, (50), 3-7.
- [6] Kilichenko, O. I. (2017). Formuvannia profesiinoi mobilnosti maibutnikh uchyteliv shliakhom rozviazuvannia navchalnykh sytuatsii. Imidzh suchasnoho pedahoha, (3/1(172), 15-19.
- [7] Komarivska, N. (2011). Mozhyvosti moralno-etychnoho vykhovannia molodshykh shkoliariv zasobamy khudozhnoi literatury. Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Vinnytsia: TOV NILAN LTD, (34), 342-346.
- [8] Myronenko, T. P. (2001). Formuvannia hromadianskoi zrilosti v maibutnikh uchyteliv. (Avtoref. dys. kand. ped. nauk). Odesa.
- [9] Pashchenko, D. I. (2005). Formuvannia hotovnosti maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv do humanistychnoho vykhovannia uchniv: Monohrafiia. Kyiv : Naukovyi svit.
- [10] Prysiazhniuk, L. A., & Kolesnik, K. A., & Karuk, I. V., & Korol, A. V. Pidhotovka maibutnikh pedahohiv do realizatsii seredovyshechnoho pidkhodu do orhanizatsii osvitnoho protsesu v zakladakh doshkilnoi i pochatkovoї osvity v konteksti vprovadzhennia yevropeiskoho dosvidu. Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia u pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy. Vinnytsia : TOV «Druk plus», 2022, (64), 161-173.
- [11] Savchenko, O. Ya. (2007). Vykhovnyi potentsial pochatkovoї osvity. Kyiv : SPD «Tsudynovych T.I.».
- [12] Khomych, L. O. (1999). Systema psykholoho-pedahohichnoi pidhotovky vchytelia pochatkovykh klasiv (Avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia doktora ped. nauk.). Kyiv.
- [13] Yaremchuk, N. Ya. (2007). Pidhotovka studentiv klasychnoho universytetu do vykhovnoi diialnosti u zahalnoosvitnii shkoli. Pedahohika i psykholohiia, (8), 20-32.